

УДК 336:012

**ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ
МАЛОГО БІЗНЕСУ**

ТОКАРЕВА В. І.,
д. держ. упр., професор,
проректор з науково-педагогічної
роботи,
АДАМОВ Д. В.,
аспірант,
Донецький державний університет
управління (м. Маріуполь)

У статті визначена сутність та значення фінансово-кредитного забезпечення суб'єктів малого бізнесу України з позиції зовнішніх кредиторів за актуальною на даний час формою - грантами.

Ключові слова: кредит, фінанси, малий бізнес, грант, забезпечення.

В статье определена сущность и значение финансово-кредитного обеспечения субъектов малого бизнеса Украины с позиции внешних кредиторов по актуальной в настоящее время форме - грантам.

Ключевые слова: кредит, финансы, малый бизнес, грант, обеспечение.

The article defines the essence and significance of financial and credit support of small business in Ukraine from the perspective of foreign creditors on the actual current form - grants.

Keywords: tax mechanism, public administration, decentralization, efficiency, policy.

Постановка проблеми. Розвиток малого бізнесу в різних галузях є одним з основних джерел економічного зростання держави, і без його участі неможливо побудувати інноваційну економіку. В економічно розвинених країнах малий бізнес відіграє дуже важливу економічну і соціальну роль, і частка таких фірм становить приблизно 70-80% від загального числа організацій. Малі та середні підприємства за своєю суттю відіграють ключову роль у створення робочих місць підприємницького сектора. Можна виділити, як мінімум, три відмінності малого підприємництва від великого: по-перше, суб'єктом малого підприємництва за будь-якої організаційно-правової форми бізнесу є реальний суб'єкт, конкретний індивід; по-друге, малий бізнес прямо і безпосередньо пов'язаний із споживачами; по-третє, підприємець малого бізнесу знаходиться серед великої кількості собі подібних, тому змушений вступати в конкурентну середу і отримувати нормальний прибуток.

Малий бізнес – це сфера докладання індивідуальних здібностей людини, самореалізації її особистості. Головна риса малого бізнесу – з'єднання власності,

праці і управління, що дає одночасно переваги та обмеження в розвитку малого бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З метою активної роботи фінансового ринку, для розробки державної політики щодо ефективного залучення грошових коштів малого бізнесу в економічний обіг, для вдосконалення фінансової політики компаній, що працюють з їх грошима сучасна наука визначає різні напрями підтримки малого бізнесу за пріоритетні [2-4, 6-7]. Але не зважаючи на той факт, що Україна як країна з ринковою економікою, що перебуває у стані набуття визначальних підвалин статусного існування, пройшла власну державну кризу (2004, 2013-2016 рр.) та світову фінансову кризу з найменшими за можливі втрати як базових, так і фінансових ресурсів, проблем у соціально-економічних процесах в суспільстві вона не позбулася.

Метою статті є актуалізація специфічності фінансово-кредитного забезпечення розвитку суб'єктів малого бізнесу в Україні.

Предметом дослідження є фінансово-кредитне забезпечення розвитку суб'єктів малого бізнесу.

Вклад основного матеріалу дослідження. З'єднання власності, праці і управління в малому бізнесі дає переваги у конкурентоспроможності:

спрощується і прискорюється процес прийняття управлінських рішень, що дозволяє малому бізнесу швидко пристосовуватися до змін у ринковій ситуації і запитам споживачів, розробляти і освоювати нові рентабельні сфери бізнесу, відмовляючись від нерентабельних і безперспективних;

малий бізнес не потребує складної системи управління, обліку і контролю за працівниками і менеджерами, що дає велику економію на витратах;

малий бізнес завдяки безпосередньому контакту і взаємоконтролю членів малої групи забезпечує більш високу інтенсивність і дисципліну праці.

Підтримка малого бізнесу має стати державним пріоритетом. Державна підтримка розвитку малого і середнього бізнесу може включати наступні заходи:

організація системи сприятливих правових, економічних та адміністративних умов діяльності малих та середніх підприємств;

використання частини державних інвестиційних ресурсів на розвиток галузей економіки, основу яких складають або будуть складати суб'єкти малого і середнього бізнесу;

перерозподіл частини надприбутку природних монополій на користь малих і середніх підприємств шляхом тарифного регулювання;

прийняття на себе основної частини кредитних ризиків у сфері фінансування середнього та малого підприємництва.

Сучасна стратегія державних та ринкових структур відносно фінансово-кредитної підтримки малого бізнесу спрямована на визначення результативних завдань та інструментів для розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення і, як наслідок, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища.

Фінансово-кредитне забезпечення розвитку малого бізнесу пов'язано із реалізацією низки соціально-економічних державних й регіональних програм розвитку, програм державної і регіональної підтримки малого бізнесу (малого

підприємництва) тощо. Така система набула широкої популярності у перше десятиліття XXI століття. Вона існує і донині. Комерційні суб'єкти господарювання не активно ініціюють комерційні проекти, за виключенням державного стимулювання таких суб'єктів.

Однак в умовах глобалізації, форми реалізації фінансово-кредитного забезпечення розвитку малого бізнесу дещо змінилися. Активізувалися комерційні міжнародні організації та фонди, які ініціюють фінансування пріоритетних проектів, провідними результатами яких стають: створення нових робочих місць, розвиток стартапів, підтримка сільгоспвиробників та сільгоспвиробництва, активізація підприємництва у зоні проведення АТО.

Наразі у 2014-2016 рр. широкого розповсюдження набули бізнес-проекти та гранти на суму від 24000 до 70000 грн. (в деяких випадках еквівалентно долару або євро). Найперспективнішими з фінансової точки зору пропозиціями є навчальні програми та проекти закордоном. Тобто, аналогічна пропозиція, яку ініціювала вітчизняна біржа праці, за сучасності пропонується світовими та регіональними університетами. Ця пропозиція особлива значуща у разі навчання та осягнення ІТ-технологій. Серед іншого сучасний ринок пропозиції бізнес-проектів та грантів є таким (табл. 1).

Таблиця 1

Сучасний ринок пропозиції бізнес-проектів та грантів у світі [1]

Термін бізнес-проекту/гранту	Місце стажування, реалізації ідеї	Ініціатор бізнес-проекту/гранту	Суб'єкти, на кого розрахована ідея	Підстава для співпраці	Вартість
2017 р.	Львівська, Вінницька або Запорізька області	Міністерство закордонних справ Литовської республіки	Члени територіальної громади Львівської, Вінницької або Запорізької областей (переселенці)	Проект «Програма розвитку підприємництва та самозайнятості внутрішньо переміщених осіб «Новий старт»	до 1000 євро в гривневому еквіваленті
2017 р.	Уся територія України	Фонд розвитку ЗМІ Посольства США	Незалежні ЗМІ та українські громадські медіа організації з Луганської, Донецької, Харківської, Запорізької, Дніпропетровської областей	н/д	До 24000 дол. США
2017 р.	Львівська, Вінницька, Запорізька області	ГО «Фундація прав людини», Міністерство закордонних справ Литовської Республіки	Члени громади	Проект «Програма розвитку підприємництва та самозайнятості внутрішньо переміщених осіб «НОВИЙ СТАРТ»»	До 1000 євро в гривневому еквіваленті

Продовження табл. 1

Липень 2015 р.- грудень 2015 р.	Житомирська, Черкаська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, Київська, Сумська, Чернівецька, Львівська області	Міністерство закордонних справ Німеччини	Активісти громадських організацій, фахівці установ культури, представники органів влади та місцевого самоврядування журналісти місцевих медіа	Проект «Замінімо мури відчиненими вікнами (DVV International та Інформаційно-дослідний центр «Інтеграція та розвиток»)»	н/д
Липень 2015 р.- грудень 2015 р.	Житомирська, Черкаська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, Київська, Сумська, Чернівецька, Львівська області	Міністерство закордонних справ Німеччини	Активісти громадських організацій, фахівці установ культури, представники органів влади та місцевого самоврядування журналісти місцевих медіа	Проект «Замінімо мури відчиненими вікнами (DVV International та Інформаційно-дослідний центр «Інтеграція та розвиток»)»	н/д
3 місяці (до 30 вересня 2016 р.)	Одеська, Харківська, Донецька та Луганська області	Фонд Східна Європа, ГО ChildFund Deutschland E.V.	Нові і традиційні ЗМІ, Пріоритетно молодь, недержавні неприбуткові організації зі статусом юридичної особи зі східної частини України	Проект «Соціальне підприємництво як інноваційний механізм» Програми «Сприяння розвитку міжсекторного партнерства в цілях захисту інтересів дітей: долучення ВПО до активних учасників процесу»	70000-140000 грн.
5 місяців (до 15 грудня 2016 р.)	Херсонська, Миколаївська, Дніпропетровська та Запорізька області	МО «Нова генерація», National Endowment for Democracy	Локальні громади	Проект «Посилення громадянського суспільства у місцевих громадах»	до 800 дол. США
З 11.04.2016 до 30.12.2016	Донецька, Дніпропетровська, Харківська, Львівська, Вінницька області, м. Київ	Національна Асамблея інвалідів України	Підприємства та організації всіх форм власності	н/д	Від 200 до 1000 дол. США (загальний фонд 50000 дол. США)
2016 р.	17 регіонів України	КримSOS і Агентство ООН у справах біженців	Переселенці та територіальні громади	н/д	До 25000 грн.

Формально, ці та інші гранти спрямовані на зростання рівня добробуту населення України та розв'язання соціально-економічних та культурних проблем, які існують в сучасному українському суспільстві в умовах глобалізації, з одного боку, та існуванням збройного конфлікту на власній території, з іншої.

Передумовами існування поточних грантів та бізнес-проектів є соціальний запит, який сформувався не одночасно, а накопичувався у вигляді проблеми роками.

Статистика функціонування малого бізнесу в Україні виглядає так (табл. 2):

Таблиця 2

Динаміка розвитку малого бізнесу в Україні у 2010-2014 рр. [5]

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Кількість малих підприємств, од.	357241	354283	344048	373809	324592
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн	3392,4	3251,6	3141,9	3010,1	2694,9
Виторг на 1 підприємство малого бізнесу, тис. грн	9,44	9,18	9,13	8,05	8,3
Надходження єдиного податку, млрд грн	1,9	2,7	3,8	3,9	6,0
Частка єдиного податку в місцевих бюджетах, %, у т.ч.	2,40	2,30	4,80	6,30	7,30
від фізичних осіб, %	1,47	1,29	3,60	4,65	5,32
від юридичних осіб, %	0,93	1,01	1,20	1,65	1,98

Аналізуючи табл. 2 слід зазначити, що 2011 р. – це рік реформування Податкового кодексу, відповідно спрощеної системи оподаткування в Україні. Порівнюючи узагальнюючий показник «Виторг на 1 підприємство малого бізнесу» із іншим «Надходження єдиного податку» слід зазначити, що зростання податкових надходжень пов'язано не з розвитком малого бізнесу в Україні, а із зростанням податкового навантаження на функціонуючі підприємства, чия чисельність зменшується. Остання тенденція також пов'язана із результатами дії світової фінансової кризи.

Висновки. У будь-якому випадку важливим є відзначення того факту, що у малого бізнесу є абсолютно всі перспективи для подальшого розвитку і вдосконалення, навіть незважаючи на невелике зменшення чисельності підприємств за час світової фінансової кризи. Необхідно більш активно розробляти і впроваджувати програми підтримки та розвитку малого бізнесу в регіонах, оскільки в них такий бізнес все ще недостатньо розвинений.

Також державі варто було б звернути пильнішу увагу на малі підприємства, зайняті науковими і дослідними розробками, надаючи їм всіляку допомогу і пільги. Адже без наукових досліджень і розробок неможливо побудувати інноваційну економіку. І, в цілому, важливо відзначити, що для успішної модернізації економіки, держава повинна бути не гальмом у розвитку малого бізнесу, а активним прихильником і помічником у його розвитку і вдосконаленні.

Література:

1. 8 грантів для розбудови кращого громадянського суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gurt.org.ua/news/grants/32667/>
2. Волкогон С.О. Податкова політика сприяння розвитку малого бізнесу у регіонах України: Автореф. дис. канд. наук держ. упр. / Донбаська державна машинобудівна академія. МОНУ. – Краматорськ, 2016. – 20 с.

3. Галан Н.І. Державна підтримка малих та середніх підприємств в Європейському союзі / Н.І. Галан // Фінанси України. – 2005. – №5. – С. 12-21.
4. Долгальова О.В. Теоретико-методологічні засади механізмів державного управління сталим розвитком підприємств малого бізнесу в Україні: Автореф. дис. доктора наук держ. упр. / Донецький державний університет управління. МОНУ. – Д., 2007. – 40 с.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: kno.rada.gov.ua.
7. Юркевич О.М. Місце та роль кредитних компаній на фінансовому ринку України / О.М. Юркевич // Фінанси України. – 2009. – №11. – С. 88-93.

The article foregrounds the specificity of financial and credit support of small business development in Ukraine. It highlights the advantages in competitiveness implemented by combining property, labor and management in a small business. It has been proved that the support for small businesses has become a national priority and corresponding measures of state support of small and medium businesses have been marked.

The article proves that the current government strategy and market structures regarding financial support of small businesses is aimed at determining objectives and effective tools for solving social problems, enhancing economic potential areas of performance of the economy, profitability and income and, consequently creating conditions for the general improvement of social standards, quality of life and business environment. Conversely, the financial and credit support of small business is connected to the implementation of a number of social and economic state and regional development programs and regional programs of state support of small business and others.

The modern market of business project and grants' supply in the world has been studied and the dynamics of small business in Ukraine in 2010-2014 have been analyzed. It is also essential to note that for the successful modernization of the economy, the state should not be a hindrance to the development of small businesses, but an active supporter of its development and improvement.

In any case, it is important to distinguish the fact that small business is a quite promising outlook for further development and improvement, despite the slight decrease in the number of enterprises at the time of the global financial crisis. It is necessary to more actively develop and implement programs to support and develop small business in the regions, because this kind of business is still underdeveloped.

Furthermore, the state ought to pay a closer attention to small businesses engaged in scientific research and development, providing them with all assistance and benefits. Without research and development an innovative economy cannot be built. Moreover, in general, it is important to note that for the successful modernization of the economy, the state ought not to be a hindrance to the development of small business, but be an active supporter and helper in its development and improvement.